

15 LAT „LITURGIA SACRA”⁹⁹

Liturgia Sacra 16 (2010), nr 1, s. 5–17

KS. STANISŁAW ARASZCZUK
Wrocław, PWT

FORMACYJNY WPŁYW TEMATYKI LITURGICZNEJ W „LITURGIA SACRA”

W trosce o właściwą realizację soborowej odnowy liturgicznej Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego w 1995 r. rozpoczął wydawanie czasopisma „Liturgia Sacra”. Czasopismo to od 1995 r. było kwartalnikiem a od 1997 r. jest półrocznikiem. W ciągu 15 lat ukazały się 34 numery. „Liturgia Sacra” posiada stałe działy: *Liturgia, Muzyka w liturgii, Sztuka sakralna, Sprawozdania i recenzje, Przegląd czasopism*, a także *Dodatek nutowy*. We słowie wstępnym do pierwszego numeru biskup opolski A. Nossol napisał:

Z radością należy powitać inicjatywę wydawania czasopisma poświęconego tematyce liturgicznej. Powszechnie odczuwano u nas brak takiego pisma. To odważne przedsięwzięcie niech służy formacji duszpasterzy i wiernych, w tym co Kościół nazywa „szczytem, do którego zmierza jego działalność, i jednocześnie źródłem, z którego wypływa cała jego moc” (KL 10). Dlatego „w umysłach i praktyce wiernych oraz duchowieństwa należy pogłębiać życie liturgiczne parafii; należy również do rozkwitu doprowadzić poczucie wspólnoty parafialnej, zwłaszcza w zbiorowym odprawianiu niedzielnych Mszy świętych” (KL 42)¹.

Także słowo wprowadzające bpa W. Świerzawskiego, ówczesnego Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego, zamieszczone w pierwszym numerze „Liturgia Sacra”, wyraża radość, że

¹ A. NOSSOL, *Słowo wstępne*, LitS 1 (1995), nr 1–2, s. 3.

usuwanie przez to czasopismo ignorancji liturgicznej i wyjaśnienie prawd najważniejszych przyczyni się do wielkiej wiosny Kościoła, którą zapowiada z niezłomną nadzieją Ojciec Święty Jan Paweł II².

W intencji redakcji „Liturgia Sacra” powinna przyczyniać się nie tylko do głębszego zrozumienia liturgii, ale także powinna proponować konkretne rozwiązania służące praktyce liturgicznej³. Cel wydawania tego czasopisma przedstawił ks. H. Sobeczko mówiąc, że

pragnie ono służyć szeroko pojętej formacji liturgicznej. Po etapie wprowadzania posoborowych ksiąg liturgicznych, pogłębiona formacja warunkuje dalszą skuteczność i owocność zamierzonej reformy i odnowy życia Kościoła⁴

Formacyjny wpływ tematyki liturgicznej w „Liturgia Sacra” można ukazać na kilku płaszczyznach. Wydaje się, że najważniejsze to: komentarze do ważnych dokumentów liturgicznych i omówienie teologiczno-pastoralnych treści odnowionych ksiąg liturgicznych, opracowania służące teologicznemu pogłębieniu wielkiego misterium Eucharystii, a także liturgii sakramentów i duszpasterstwa sakramentalnego oraz wskazanie na formacyjny charakter roku liturgicznego.

1. Kierunki formacji liturgicznej

W Konstytucji o liturgii świętej sprawie wychowania liturgicznego poświęcone zostały artykuły 14–20. Przypomniano tam m.in., że nie można się spodziewać rezultatów odnowy liturgii,

jeżeli najpierw sami duszpasterze nie będą przeniknięci duchem i mocą liturgii i nie staną się jej nauczycielami. Koniecznie więc należy zapewnić duchowieństwu odpowiednią formację liturgiczną⁵

W. Świerzawski, określając czym jest formacja liturgiczna, zaznaczył, że

liturgia jest rzeczywistością *sui generis*, ponieważ posiada jakby dwa piętra — w niej jednocześnie się raz sfera naturalna i nadprzyrodzona. Nie może więc ona ograniczyć się do samej tylko formacji intelektualnej, do przekazu wiedzy. Obok przekazu wiedzy ma być mystagogią, i dopiero jako taka potrafi nawiązać egzystencjalny kontakt ze sferą nadprzyrodzoną, jak i ze środowiskiem życiowym⁶.

W. Świerzawski postuluje, aby formacja liturgiczna była tym, czym ma być — autentyczną szkołą, szkołą mistagogiczną, więcej — szkołą miłości⁷. Stąd według J.J. Kopia „życie liturgią należy do podstawowych zasad formacji uczniów Pana, którzy przygotowują się do świadectwa o Nim wobec świata i posługi w Jego Koś-

² W. ŚWIERZAWSKI, *Słowo wprowadzające*, LitS 1 (1995), nr 1–2, s. 6.

³ H.J. SOBECZKO, *Od Redakcji*, LitS 1 (1995), nr 1–2, s. 7.

⁴ *Tamże*.

⁵ Por. S. CICHY, *Formacja liturgiczna*, „Anamnesis” 48 (2007), nr 1, s. 3.

⁶ W. ŚWIERZAWSKI, *Niektóre elementy formacji liturgicznej*, RBL 26 (1973), nr 4, s. 179.

⁷ *Tamże*, s. 180.

ciele”⁸. Jest to wtajemniczenie w celebrację misterium liturgii, celem pełnego i owocnego w nim udziału⁹

Formacja liturgiczna jest więc jednym ze środków prowadzących do ukształtowania dojrzałego chrześcijanina. Ta formacja zmierza do mistagogii w misterium paschy Chrystusa, które uobecnia się w sakramentach, oraz do przeżywania tej tajemnicy we wspólnocie Ludu Bożego. W odniesieniu do powyższego stwierdzenia termin „formacja liturgiczna” powinien być rozumiany nie jako jakiś sektor sam w sobie, oddzielony od pozostałych, ale jako pewien aspekt lub część formacji integralnej. Termin „formacja liturgiczna” rozumie się w odniesieniu do dwóch znaczeń wzajemnie uzupełniających się, które odnoszą się do dwóch momentów działalności formacyjnej.

Pierwszy aspekt to formacja do liturgii i do celebracji liturgicznej. Punktem wyjścia tego momentu formacyjnego jest misterium Chrystusa, celem natomiast uczynienie zrozumiałym, jak liturgia celebrowa i wyraża misterium zbawienia oraz jak cała przeszłość i cała przyszłość historii zbawienia skupia się w teraźniejszości celebracji liturgicznych. Formacja liturgiczna zawiera w sobie wymiar interioryzacji misterium poznanego i przyjętego w wierze. Drugi aspekt polega na formacji poprzez liturgię i celebrację liturgiczną. W tym aspekcie zauważa się skuteczność pedagogiczną i formacyjną czynności liturgicznych. Owa skuteczność dokonuje się według własnych sposobów celebracji¹⁰. Zagadnienie to podjęła redakcja czasopisma „Liturgia Sacra”, realizując je na kilku płaszczyznach, nadając kierunek formacji, a jednocześnie realizując założony cel.

2. Dokumenty Kościoła i odnowione księgi liturgiczne jako źródło formacji

Proces wprowadzania w życie Konstytucji o liturgii z 1963 r. widoczny jest w ukazywaniu się wielu dokumentów i komentarzy mówiących o liturgii¹¹. Takim dokumentem jest niewątpliwie wydana przez Kongregację Kultu Bożego i Dyscyp-

⁸ W. DANIELSKI, J.J. KOPEĆ, *Liturgia szkołą duchowej formacji chrześcijańskiej*, LitS 1–2 (1995), s. 21.

⁹ J.J. KOPEĆ, *Formacja liturgiczna, czyli mistagogia w liturgii i przez liturgię*, LitS 3–4 (1996), s. 27.

¹⁰ B. MARGAŃSKI, *Wychowanie liturgiczne we wspólnocie Kościoła. Wychowanie w liturgii i przez liturgię*, „Seminare” 19 (2003), s. 543–545.

¹¹ S. CZERWIK, *Miejsce liturgii w życiu Kościoła. Refleksje nad treścią art. 9–10 Konstytucji Soboru Watykańskiego II „Sacrosanctum Concilium” z okazji 35. rocznicy jej ogłoszenia*, LitS 3 (1997), nr 2, s. 5–24; T. SYCZEWSKI, *Formacja liturgiczna alumnów i kapłanów w posoborowych dokumentach Kościoła*, LitS 9 (2003), nr 1, s. 49–59; *Nowe tłumaczenie Konstytucji liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, LitS 9 (2003), nr 2, s. 245–273; H.J. SOBECZKO, *Prace nad polskim przekładem soborowej konstytucji liturgicznej*, LitS 9 (2003), nr 2, s. 275–280; S. CZERWIK, *Czy potrzebna reforma reformy liturgii*, LitS 9 (2003), nr 2, s. 281–296; M. PISARZAK, *Nazwy liturgii na Zachodzie*, LitS 8 (2002), nr 1, s. 43–57.

liny Sakramentów w dniu 25 stycznia 1994 r. *Czwarta instrukcja dla poprawnego wprowadzenia soborowej Konstytucji o liturgii* (art. 37–41)”¹². Komentarz do niej ks. prof. H.J. Sobeczki zachęca do udziału w dyskusji na poruszone tam zagadnienia, zwłaszcza na wskazanie ewentualnych potrzeb i możliwości w tym zakresie¹³. Problematyką inkulturacji liturgii zajęli się także inni liturgiści, a ich przemyślenia zostały zawarte w artykułach, które ukazały się w „Liturgia Sacra” w późniejszym czasie¹⁴.

Żywą dyskusję i kontrowersje wywołała *Instrukcja o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów* (15 VIII 1997 r.)¹⁵. O wadze tego dokumentu świadczy fakt, że został on podpisany przez prefektów sześciu rzymskich kongregacji oraz przewodniczących dwóch papieskich rad. Czytając *Instrukcję*, można dostrzec przedziwną jedność Bożego misterium i Bożego zamysłu zbawienia. Podobną jedność widać w treściach związanych ze współpracą wiernych świeckich z kapłanami. Jej treść obejmuje 13 artykułów poprzedzonych wprowadzeniem i opatrzonych zakończeniem. *Instrukcja* przypomina obowiązujące prawo regulujące granice współpracy duszpasterskiej i liturgicznej świeckich i duchowieństwa. Koniecznym staje się zatem przypomnienie nauki Kościoła, mówiącej o roli, jaką mają w nim odgrywać świeccy. Przypomnienie tej nauki konieczne jest szczególnie z dwu względów. Po pierwsze: aby głęboko wierzących katolików zachęcić do podjęcia konkretnej odpowiedzialności za życie Kościoła i aby ukazać całe bogactwo i różnorodność posług, zadań oraz obowiązków, w które mogą się zaangażować. Po wtóre: aby precyzyjnie określić zakres kompetencji świeckich, a przez to uniknąć nierzadko zdarzających się nadużyć¹⁶.

Ogłoszenie Listu apostolskiego Benedykta XVI *Summorum Pontificum*¹⁷ wraz z towarzyszącym listem do biskupów (7 VII 2007 r.)¹⁸ spotkało się z różnymi reakcjami i wywołało żywe dyskusje w całym Kościele. Dyskusje nie ominęły również Polski. Dlatego też dobrze się stało, że w „Liturgia Sacra” zostały opublikowane oba te dokumenty oraz wskazania Episkopatu Polski, a komentarz ukazujący ciągłość

¹² *Czwarta instrukcja dla poprawnego wprowadzenia soborowej Konstytucji o liturgii* (art. 37–41). *Liturgia rzymska i inkulturacja*, LitS 1–2 (1996), s. 5–32.

¹³ H.J. SOBECZKO, *Inkulturacja liturgiczna w Polsce. Na marginesie rzymskiej Instrukcji o inkulturacji liturgii*, LitS 1–2 (1996), s. 33–40.

¹⁴ A. POTOCKI, *Liturgia i taniec*, LitS 5 (1999), nr 1, s. 67–86; Cz. KRAKOWIAK, *Inkulturacja liturgii rzymskiej po Vaticanum II. Komentarz do IV Instrukcji „Veritates legitimae”*, LitS 10 (2004), nr 2, s. 277–293.

¹⁵ *Instrukcja o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów* (15 VIII 1997), LitS 5 (1999), nr 1, s. 5–28.

¹⁶ H.J. SOBECZKO, *Miejsce świeckich w Kościele i ich współpraca z duchowieństwem*, LitS 5 (1999), nr 1, s. 29–33.

¹⁷ BENEDYKT XVI, *List apostolski „Summorum Pontificum”*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 229–239.

¹⁸ TENŻE, *List do biskupów z okazji publikacji motu proprio „Summorum Pontificum”*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 234–236.

tradycji liturgicznej w obowiązujących obecnie mszałach: Piusa V (1570) i Pawła VI (1970) ma niewątpliwie formacyjny wpływ na świadomość liturgiczną zarówno tzw. tradycjonalistów, jak i entuzjastów odnowy liturgicznej¹⁹

Wielkim wydarzeniem w życiu Kościoła był Wielki Jubileusz Roku 2000. W liście apostolskim *Tertio Millenio adveniente* (10 X 1994 r.) papież nakreślił główne kierunki działań do przygotowania tego jubileuszu. Drugi rok bezpośredniego przygotowania został poświęcony Duchowi Świętemu. Zarówno w dokumentach, które wówczas się ukazały²⁰, jak i komentarzach do nich ukazano liturgię Kościoła jako szczególne miejsce obecności i działania Ducha Świętego, zwłaszcza Jego roli w modlitwach eucharystycznych²¹. Obecność ta oznacza otwarcie człowieka na sferę boską i transcendentną. Ten duchowy ogląd rzeczywistości zbawienia, którego dokonał Chrystus, dokonuje się w liturgii przez celebrowanie Jego misterium. Zakłada on interwencję Ducha Świętego, który prowadzi ucznia Pana do rozumienia znaków, słów i obrzędów, a przez nie do odkrycia rzeczywistości dokonującego się w liturgii dzieła naszego odkupienia²².

Ogłoszony przez papieża Jana Pawła II Rok Święty 2000 miał przede wszystkim wymiar zbawczy. Zostało to ukazane w bulli *Incarnationis mysterium*²³. Zarówno dokumenty kościelne²⁴, jak i opracowania różnych autorów ukazują problematykę teologiczną pielgrzymowania²⁵ oraz problematykę roku jubileuszowego²⁶. Wymiar

¹⁹ H.J. SOBECZKO, *Ciągłość tradycji w Mszałach Rzymskich z 1570 i 1970 roku*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 241–265.

²⁰ JAN PAWEŁ II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek. Rola i miejsce Ducha Świętego w postudze kapłańskiej*, LitS 4 (1998), nr 1, s. 5–13.

²¹ H.J. SOBECZKO, *Liturgia epifanii Ducha Świętego*, LitS 4 (1998), nr 1, s. 15–22; S. CZERWIK, *Duch Święty i Jego działanie w Kościele na tle prefacji Mszału Pawła VI*, LitS 4 (1998), nr 1, s. 23–31; B. NADOLSKI, *Nieustająca Pięćdziesiątnica*, LitS 4 (1998), nr 1, s. 33–37; P. NOWAKOWSKI, *Duch Święty w inicjacji chrześcijańskiej — obrzęd namaszczenia krzyżem we wschodniej tradycji liturgicznej pierwszych wieków*, LitS 4 (1998), nr 1, s. 39–48; S. CZERWIK, *Obecność i działanie Ducha Świętego w liturgii Kościoła*, LitS 4 (1998), s. 173–195; A. GRZELAK, *Duch Święty w modlitwach eucharystycznych*, LitS 4 (1998), s. 197–203; także LitS 6 (2000), nr 1, s. 27–33; P. NOWAKOWSKI, *Duch Święty w Eucharystii obrządku wschodniego*, LitS 11 (2005), nr 1, s. 7–20; W. NOWAK, *Doświadczenie duchowe Chrystusa w liturgii i modlitwie w świetle „Novo millennio ineunte”*, LitS 8 (2002), nr 2, s. 197–211; A. ŻĄDŁO, *Perspektywy liturgii w trzecim tysiącleciu na podstawie Listu apostolskiego Jana Pawła II „Novo millennio ineunte”*, LitS 9 (2003), nr 1, s. 5–16.

²² KOPEĆ, *Formacja liturgiczna czyli mistagogia w liturgii*, s. 27–28.

²³ JAN PAWEŁ II, *Bulla ogłaszająca Wielki Jubileusz Roku 2000 „Incarnationis mysterium”*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 209–221.

²⁴ PAPIESKA RADA DS. DUSZPASTERSTWA MIGRANTÓW I PODRÓŻNYCH, *Pielgrzymka Wielkiego Jubileuszu 2000*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 227–252; PAPIESKA RADA DS. DUSZPASTERSTWA MIGRANTÓW I PODRÓŻNYCH, *Sanktuarium — pamięć, obecność i prorocтво Boga żywego*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 253–274.

²⁵ S. NOWAK, *Niektóre aspekty teologii Jubileuszu 2000 w zastosowaniu do sanktuariów*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 275–283; E. OZOROWSKI, *Sanktuaria Miłosierdzia Bożego — idea i jej realizacja*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 285–292; T. SIUDY, *Sanktuarium maryjne w obliczu Jubileuszu 2000*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 293–298; H.J. SOBECZKO, *Liturgiczne przeżywanie Roku Świętego 2000 w sanktuariach*, LitS

liturgiczny obchodów Wielkiego Jubileuszu należał do najważniejszego i nieodzownego. Główne uroczystości na różnych poziomach odbywały się w ramach liturgii, zwłaszcza Eucharystii. Zamieszczone artykuły w „Liturgia Sacra” z jednej strony pokazały ogrom pracy związany z przygotowaniem tego Jubileuszu, a z drugiej wyjaśniły znaczenie celebracji liturgicznych związanych z tym wydarzeniem, pielgrzymek jubileuszowych oraz jubileuszowego daru odpustu, co miało niezwykle znaczenie w formacji liturgicznej wiernych.

Źródłem formacji liturgicznej są także kongresy eucharystyczne. Szczególne znaczenie dla Polski miał kongres we Wrocławiu. *Podstawowe założenia 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego. Eucharystia i Wolność. Wrocław 25 V – I VI 1997*²⁷ zostały zamieszczone w „Liturgia Sacra”. W związku z tym wydarzeniem ukazało się szereg artykułów wyjaśniających znaczenie kongresów eucharystycznych w życiu wiernych²⁸, a także omawiających liturgię pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski z okazji tego kongresu²⁹. Inny wymiar miał Kongres Eucharystyczny zorganizowany w Rzymie w czasie obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000³⁰. Jak zaznaczono w dokumencie tego Kongresu, ma on być

zarówno dla pasterzy, jak i wiernych, prawdziwym wezwaniem do dowartościowania każdej celebracji eucharystycznej, zwłaszcza sprawowanej w niedzielnym zgromadzeniu, w tygodniowej pamiętce Paschy Chrystusa (nr 3).

Ważnym dziełem w formacji liturgicznej było opublikowanie w „Liturgia Sacra” dokumentów liturgicznych Kościoła w Polsce. Dokumentem sprzyjającym pogłębionym formom pracy formacyjnej oraz duszpasterstwa liturgicznego jest zatwierdzony przez Konferencję Plenarną Episkopatu Polski, obradującą w Łodzi w dniach 21–22 czerwca 1991 r., *Ramowy Statut Diecezjalnej Komisji do spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego*³¹. Jak zauważa ks. prof. Sobeczko, dokument ten zasługuje na uważną lekturę, a przede wszystkim na lepsze wykorzystanie w poszczególnych diecezjach polskich³².

5 (1999), nr 2, s. 299–316; B. NADOLSKI, *Również i my wyjdźmy do Niego poza obóz... (Hbr 13,13a). Z teologii pielgrzymowania*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 317–322.

²⁶ H.J. SOBECZKO, *Liturgiczny wymiar obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, LitS 6 (2000), nr 1, s. 5–21; A. ŻADŁO, *Jubileuszowy wymiar niedzielного świętowania*, LitS 6 (2000), nr 2, s. 271–279.

²⁷ *Podstawowe założenia 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego. Eucharystia i Wolność. Wrocław 25 V – I VI 1997*, LitS 3 (1997), nr 1, s. 5–50.

²⁸ H.J. SOBECZKO, *Eucharystia jest sakramentem życia. Refleksje pokongresowe*, LitS 3 (1997), nr 1, s. 37–48; S. KOPEREK, *Przesłanie Kongresów Eucharystycznych*, LitS 3 (1997), nr 1, s. 49–56.

²⁹ J. STEFAŃSKI, *Liturgia V pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski (31 V – 10 VI 1997)*, LitS 3 (1997), nr 2, s. 25–32.

³⁰ WIKARIAT RZYMSKI, *Jezus Chrystus, Jedyne Zbawiciel świata, chleb naszego życia. Dokument oficjalny Rzymskiego Komitetu Lokalnego 47. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego*, LitS 6 (2000), nr 2, s. 117–189; *Eucharystia sakrament nowego życia. Oficjalny Dokument Papieskiego Komitetu Obchodu Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, LitS 6 (2000), nr 2, s. 191–243.

³¹ *Ramowy Statut Diecezjalnej Komisji do spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego*, LitS 3–4 (1996), s. 111–116.

³² H.J. SOBECZKO, *Znaczenie Diecezjalnej Komisji Liturgicznej*, LitS 2 (1996), nr 3–4, s. 39–48.

Znak głębokiej soborowej odnowy liturgii wyraźnie widać w pracach nad wydaniem nowych ksiąg liturgicznych. Zapoczątkowane przemiany wymagały nie tylko nowych ksiąg, ale także wielu dokumentów, które wprowadzałyby w życie całego Kościoła postanowienia Soboru oraz szczegółowo normowały nową rzeczywistość liturgiczną. Istotne zasady wprowadzenia wiernych w misterium Chrystusa podają księgi związane z przygotowaniem do sprawowania sakramentów inicjacyjnych. Nowe księgi liturgiczne mogą ubogacić życie religijne wiernych, a także duszpasterstwo liturgiczne, o ile zostały właściwie przyjęte i wprowadzone w życie. Ważne wydarzenie liturgiczne miało miejsce w dniu 18 marca 2002 r., kiedy to w Watykanie zaprezentowano długo oczekiwane trzecie wydanie wzorcowe Mszału Rzymskiego. Redakcja „Liturgia Sacra” podjęła wysiłek przybliżenia zarówno *Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*³³, jak i omówienia nowego wydania Mszału Rzymskiego³⁴.

Księgą liturgiczną bardzo ważną dla formacji liturgicznej są *Obrzędy błogosławieństw dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich*, t. I–II, Katowice 1994. Zgłębienie jej treści i zapoznanie się z nowym spojrzeniem teologicznym i liturgiczno-pastoralnym na liczne błogosławieństwa warunkuje owocne wprowadzenie tej księgi. Innymi księgami, które zaprezentowano w „Liturgia Sacra”, są ogłoszone 29 czerwca 2001 r. *Martyrologium Romanum*³⁵ oraz *Caeremoniale Episcoporum*³⁶. Wnikliwy komentarz do nich, dany przez ks. prof. J. Stefańskiego, pozwoli zrozumieć ich znaczenie w życiu Kościoła, jak i zrozumieć, w jaki sposób można je wykorzystać w celebracjach liturgicznych.

3. Wychowanie do życia sakramentalnego jako podstawa formacji permanentnej

Bez stałej formacji posoborowa odnowa liturgiczna, zapoczątkowana przez Ruch liturgiczny³⁷, nie zostanie w pełni wprowadzona i nie spełni w niej pokładanych nadziei. Dlatego też w duszpasterstwie parafialnym istotne jest pogłębianie życia

³³ A. KLOCEK, *Nowe elementy Institutio generalia trzeciej typicznej edycji Missalae Romanum*, LitS 7 (2001), nr 2, s. 263–282.

³⁴ H.J. SOBECZKO, *Trzecie wydanie wzorcowe Mszału Rzymskiego*, LitS 8 (2002), nr 1, s. 5–9; A. KLOCEK, *Duszpastersko-liturgiczny kontekst zmian w trzecim typicznym wydaniu Mszału Rzymskiego*, LitS 10 (2004), nr 1, s. 5–21; A. ŻADŁO, *Kościół i jego wewnętrzna natura w kolektach adwentowych nowego Mszału Rzymskiego*, LitS 10 (2004), nr 1, s. 23–42.

³⁵ J. STEFAŃSKI, *Martyrologium Romanum z 2001 roku. Prezentacja księgi*, LitS 9 (2003), nr 1, s. 41–47.

³⁶ J. STEFAŃSKI, *Ceremoniale Episcoporum z roku 1984. Prezentacja księgi*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 223–236.

³⁷ J.J. KOPEĆ, *Początki Ruchu liturgicznego w Polsce*, LitS 4 (1998), s. 217–225; A. KRZYSZEK, *Odnowa życia religijnego poprzez liturgię według encykliki Piusa XII „Mediator Dei”*, LitS 5 (1999), nr 1, s. 45–54; I. CELARY, *Odnowa liturgiczna w archidiecezji katowickiej (1963–2002)*, LitS 9 (2003), nr 1, s. 77–86; M. WORBS, *Prekursory soborowej reformy liturgicznej*, LitS 9 (2003), nr 2, s. 297–320.

duchowego opartego na świadomym uczestnictwie w celebracji liturgii sakramentów i aktywny udział w życiu liturgicznym wspólnoty parafialnej³⁸. Przedmiotem refleksji we współczesnej literaturze teologicznej, zamieszczonej w „Liturgia Sacra”, stała się problematyka duchowości chrześcijańskiej, a zwłaszcza jej relacje i związek z liturgią, z jej mistagogiczną i zbawczą celebracją³⁹, a także posługa biskupa w zgromadzeniu liturgicznym⁴⁰.

Liturgia chrześcijańska wyrosła z ducha radosnego spotkania przy jednym stole rodzinnym. Liturgia celebrowana w duchu wspólnoty jest szkołą wiary, która ciągle wzmacnia jej fundament duchowy. Duch liturgicznego świętowania winien umacniać wszystkie działania kultowe podejmowane dla budowania jedności z Chrystusem i braćmi. Takim miejscem spotkania może być przestrzeń sprawowania sakramentów, a przede wszystkim Eucharystii.

Sobór, dokonując całościowej odnowy liturgii Mszy św., wymienił główne kierunki tej reformy. Zwrócił uwagę, w jaki sposób należy opracować same obrzędy, „aby wyraźniej uwidoczniły właściwe znaczenie i wzajemny związek poszczególnych części”, po to, aby ułatwić wiernym pobożny i czynny udział w Eucharystii. Powinno się to dokonać przez uproszczenie obrzędów, wyeliminowanie tego, co przez lata stało się powtórzeniami oraz zbędnym dodatkiem, a jednocześnie należy przywrócić to, co zostało utracone.

W odniesieniu do liturgii słowa Sobór polecił dokonanie następujących zmian. Po pierwsze, „szerzej otworzyć skarbiec biblijny”, aby w pewnym odcinku czasu odczytywane były ważniejsze części Pisma Świętego. Następnie zwrócił uwagę na głoszenie słowa Bożego w czasie Mszy św., uznając homilię za część liturgii, której nie należy pomijać we Mszach sprawowanych z udziałem wiernych w niedziele i święta nakazane. Ważnym znakiem włączenia wiernych w sprawowanie Eucharystii było przywrócenie „modlitwy wiernych”. W odniesieniu do Komunii św. Sobór postanowił, aby była udzielana wiernym z chleba konsekrowanego w czasie tej

³⁸ W. GŁOWA, *Współpraca duchowieństwa z laikatem w ewangelizacji parafii przez liturgię*, LitS 4 (1998), nr 2, s. 227–242; K. RICHTER, *Liturgia ośrodkiem życia wspólnoty parafialnej*, LitS 5 (1999), nr 1, s. 35–43; J.J. KOPEĆ, *Liturgia źródłem i szczytem duchowego życia parafii*, LitS 5 (1999), nr 2, s. 323–343; H.J. SOBECZKO, *Stały diakonat ubogaceniem Kościoła w Polsce*, LitS 7 (2001), nr 1, s. 5–9; J. PAŁIŃSKI, *Międzynarodowe Stowarzyszenie Ministrantów*, LitS 7 (2001), nr 2, s. 283–291; K. LIJKA, *Natura i godność ołtarza według Pontyfikatu Rzymskiego*, LitS 10 (2004), nr 1, s. 43–54; D. KWIATKOWSKI, *Duszpasterskie zadania i wyzwania dla Kościoła w Roku Eucharystii*, LitS 10 (2004), nr 2, s. 251–276; J. KOSTORZ, *Wychowanie liturgiczne w nauczaniu religii w polskiej szkole*, LitS 11 (2005), nr 1, s. 63–75; H. SŁOWIŃSKA, *Wychowanie do liturgii w podręcznikach do religii dla liceum i technikum*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 289–298.

³⁹ P. PETRYK, *Liturgia a duchowość chrześcijańska*, LitS 12 (2006), nr 1, s. 5–16; D. BRZEZIŃSKI, „Liturgia” i „nie-liturgia”: w poszukiwaniu kryteriów klasyfikacji, LitS 14 (2008), nr 1, s. 69–82.

⁴⁰ B. NADOLSKI, *Auctoritatis episcopi w liturgii*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 267–278; S. ARASZCZUK, *Biskup — pasterz diecezji w świetle „Obrzędów poświęcenia ołtarza i kościoła”*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 270–291; D. KWIATKOWSKI, *Analiza formularza mszalnego święceń biskupich*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 293–311; J. MIAZEK, *Rola ceremoniarza biskupiego w katedrze i w diecezji*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 313–327.

samej Ofiary, jak również, aby w określonych przypadkach mogła być udzielana pod obiema postaciami. Dla uwidocznienia jedności kapłaństwa oraz Eucharystii przywrócono prawo do Mszy św. koncelebrowanych. Na temat Eucharystii w czasopiśmie „Liturgia Sacra” jest wiele artykułów, które mają niewątpliwie wielki wpływ na formację liturgiczną. Dotyczą one zarówno problematyki celebracji Eucharystii, jak i uczestnictwa w niej⁴¹.

W teologii sakramentów ważne miejsce zajmuje określenie znaku sakramentalnego, który tworzą materia i forma sakramentu. Poprawne rozumienie tych znaków, jak słusznie zaznacza ks. prof. Cz. Krakowiak, wydatnie wpływa na formację liturgiczną. Szczególne znaczenie ma ono w celebracji sakramentu chrztu⁴², bierzmowania⁴³, małżeństwa⁴⁴, chorych⁴⁵ oraz w sakramencie pokuty i pojednania⁴⁶. W zna-

⁴¹ B. NADOLSKI, *Modlitwy odmawiane w ciszy przez kapłana i wiernych podczas Mszy świętej*, LitS 3 (1997), nr 1, s. 59–69; H. SIMON, *Słowo Boże w Eucharystii. Hermeneutyczna funkcja kazania*, LitS 3 (1997), nr 1, s. 71–80; A. ŻADŁO, *Eucharystia źródłem męczeństwa*, LitS 6 (2000), nr 1, s. 35–44; B. NADOLSKI, *Postawcie Eucharystię w centrum życia*, LitS 6 (2000), nr 2, s. 249–253; Z. KIERNIKOWSKI, *Eucharystia i nowość chrześcijańskiego życia*, LitS 6 (2000), nr 2, s. 255–269; CZ. KRAKOWIAK, *Msze wotywnie i w różnych potrzebach według Mszału dla diecezji polskich*, LitS 7 (2001), nr 2, s. 217–228; J. KOBIEŃKA, *Koncelebra — liturgiczny znak jedności*, LitS 8 (2002), nr 1, s. 11–21; R. PIERSKAŁA, *Uczestnictwo wiernych w Eucharystii*, LitS 8 (2002), nr 2, s. 213–242; B. MIGUT, *Ofiara Chrystusa w ujęciu teologii liturgicznej*, LitS 10 (2004), nr 2, s. 227–249; B. NADOLSKI, *W szkole Niewiasty Eucharystii. Refleksja liturgiczno-pastoralna*, LitS 11 (2005), nr 1, s. 21–26; A. ŻADŁO, *Eucharystia sakramentem komunii*, LitS 11 (2005), nr 2, s. 263–273; B. NADOLSKI, *Wizja solidarności-jedności w modlitwach wstawienniczych w Prex eucharistica*, LitS 11 (2005), nr 2, s. 275–282; R. PIERSKAŁA, *Troska prezbiterów o piekno celebracji Eucharystii według „Redemptionis Sacramentum”*, LitS 11 (2005), nr 2, s. 283–299; J. STALA, *Rola znaków i symboli w katechezie i Eucharystii*, LitS 11 (2005), nr 2, s. 301–313; S. ROPIAK, *„Mistyka” Eucharystii według encykliki „Deus Caritas est” Benedykta XVI*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 255–273; A. WOJTCZAK, *Společne konsekwencje Eucharystii według adhortacji apostoelskiej Benedykta XVI „Sacramentum Caritatis”*, LitS 13 (2007), nr 1, s. 73–90; J. DECYK, *Liturgia godzin a Eucharystia*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 329–241; W. PAŁĘCKI, *Eucharystia w świetle teologii misterium i posynodalnej adhortacji „Sacramentum Caritatis” papieża Benedykta XVI*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 343–361; J. SUPERSON, *Pora Mszy św. w pierwszych wiekach chrześcijaństwa*, LitS 15 (2009), nr 1, s. 5–15.

⁴² M. MAJEWSKI, *Formy przeżywania chrztu w starożytności*, LitS 13 (2007), nr 2, s. 305–320; J. NOWAK, *Rzeczywistość chrzcielna w skrutyniach wielkopostnych*, LitS 13 (2007), nr 2, s. 321–332; M. MATUSZEWSKI, *Nieszpory chrzcielne dawniej i dziś*, LitS 13 (2007), nr 2, s. 333–340; CZ. KRAKOWIAK, *Wychowanie do świadomości chrzcielnej*, LitS 13 (2007), nr 2, s. 341–368; W. NOWAK, *Chrzest w duchowości protestanckiej*, LitS 13 (2007), nr 2, s. 369–380; K. MATWIEJUK, *Przebóstwienie chrzcielne w tradycji bizantyjskiej*, LitS 14 (2008), nr 1, s. 21–27; S. SZCZEPANIEC, *Aspekty chrzcielne w okresie wielkanocnym*, LitS 14 (2008), nr 1, s. 29–39; K. LIJKA, *Przyrzeczenia chrzcielne w liturgii*, LitS 14 (2008), nr 2, s. 363–380; M. ZACHARA, *Udzielenie Ducha Świętego przez tchnienie w galijskim Mszału z Bobbio oraz karolińskiej literaturze chrzcielnej*, LitS 15 (2009), nr 2, s. 259–274.

⁴³ CZ. KRAKOWIAK, *Znak sakramentalny bierzmowania*, LitS 9 (2003), nr 2, s. 321–330. T. SYCZEWSKI, *Symbolika elementów naturalnych w celebracjach liturgicznych*, LitS 8 (2002), nr 1, s. 59–67; M. NOWAK, *Kolory w liturgii jako nomen actionis*, LitS 8 (2002), nr 1, s. 69–74; J. HADALSKI, *Chrzcielny charakter stworzenia*, LitS 11 (2005), nr 1, s. 27–33; K. LIJKA, *Rola i obowiązki rodziców chrzestnych dawniej i dziś*, LitS 11 (2005), nr 1, s. 35–48; A. SIELEPIN, *Wiara w liturgii katechumenalnej*, LitS 11 (2005), nr 1, s. 49–61.

⁴⁴ J. STALA, *Wstępujący i zstępujący charakter miłości małżeńsko-rodzinnej communio personarum*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 299–306; K. GLOMBIK, *Związek sakramentów małżeństwa i Eucharystii. Próba*

kach sakramentalnych wyraża się troska Boga o człowieka. Dzisiejsze *novum* sakramentalne proponuje ujmować te znaki w kategoriach nauki o komunikacji⁴⁷

Poza sakramentami znakami świętymi podobnymi do nich, a wskazującymi na duchowe dobra osiągnięte dzięki wstawiennictwu Kościoła, są sakramentalia. Ich celem jest uświęcanie różnych sytuacji życia duchowego, osobistego i społecznego człowieka oraz przygotowanie wiernych do właściwego przyjęcia skutków sakramentów, a także wspomagają i udzielają łaski. Sakramentalia różnią się od sakramentów jakościowo i stanowią jakby wieniec wokół nich. Ze swojej natury mają ścisły związek z nimi przez to, że do nich prowadzą, towarzyszą im oraz je dopełniają. Sakramentalia czerpią swoją skuteczność z Misterium Paschalnego, a także z modlitwy całego Kościoła oraz z pobożności poszczególnych wiernych i szafarza. Działają *ex opere operantis Ecclesiae*, czyli na mocy i za pośrednictwem działającego Kościoła w pełnym zjednoczeniu z Chrystusem, a także z modlitwy wyrażonej przez szafarza i uczestników. Doskonale przybliżają to zagadnienia artykuły omawiające celebrację błogosławieństw⁴⁸, jak też egzorcyzmów⁴⁹

4. Formacyjny charakter roku liturgicznego

Sobór Watykański II, a za nim inne dokumenty Kościoła, wprowadzając w tajemnice roku liturgicznego, naucza:

(...) Kościół uważa za swój obowiązek uroczystie celebrować zbawcze dzieło swego Boskiego Oblubieńca przez uświęcone wspomnianie w określone dni całego roku. (...) Z biegiem roku Kościół odsłania całe misterium Chrystusa, poczynawszy od wcielenia i narodzenia aż do wniebowstąpienia, do dnia Pięćdziesiątnicy oraz do oczekiwania błogosławionej nadziei i przyjścia Pana⁵⁰.

interpretacji, LitS 15 (2009), nr 1, s. 17–34; K. LIJKA, *Pierścionki zaręczynowe i ślubne w Kościołach wschodnich*, LitS 15 (2009), nr 1, s. 35–53.

⁴⁵ Cz. KRAKOWIAK, *Modlitwy przy konających w rytuale „Sakramenty chorych”*, LitS 13 (2007), nr 1, s. 91–103.

⁴⁶ Cz. KRAKOWIAK, *Posługa (ministerium) Kościoła w liturgii sakramentu pokuty i pojednania*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 245–254.

⁴⁷ Z. JANIEC, *Komunikacja sakramentalna w liturgii*, LitS 13 (2007), nr 1, s. 47–58; P. GABARA, *Liturgia jako proces komunikowania*, LitS 15 (2009), nr 1, s. 77–81.

⁴⁸ J.M. CZERSKI, *Biblijny sens „błogosławienia” Boga i człowieka*, LitS 3–4 (1995), s. 33–52; J.J. KOPEĆ, *Kształtowanie się obrzędów błogosławieństw na przestrzeni dziejów*, LitS 3–4 (1995), s. 53–80; S. CZERWIK, *Odnowa liturgii błogosławieństw po Soborze Watykańskim II*, LitS 3–4 (1995), s. 81–96; S. CICHY, *Błogosławieństwa w liturgii Kościoła*, LitS 3–4 (1995), s. 97–106; H.J. SOBECZKO, *Teologiczny i antropologiczny wymiar obrzędów błogosławieństw rzeczy*, LitS 3–4 (1995), s. 107–120; B. NADOLSKI, *„... i zamieszkało między nami” (obrzęd błogosławienia domu)*, LitS 3–4 (1995), s. 121–126; R. PIERSKAŁA, *Błogosławieństwa związane z misterium życia i macierzyństwa*, LitS 3–4 (1995), s. 127–134; A. ROJEWSKI, *Błogosławieństwa związane z obchodami ku czci świętych*, LitS 3–4 (1995), s. 135–140; J. KOBIEŃKA, *Błogosławieństwo pojazdów*, LitS 3–4 (1995), s. 141–144.

⁴⁹ K. LIJKA, *Symbolika gestów w obrzędach egzorcyzmu*, LitS 9 (2003), nr 1, s. 27–40.

⁵⁰ KL 102; KKK 1163.

Oznacza to, że liturgia roku kościelnego jest rozłożoną w czasie celebracją całego misterium Chrystusa, ma wymiar sakramentalny i szczególną sakramentalną moc i skuteczność. Zatem obchodząc uroczystości czy święta, nie tylko wspomina się i rozważa tajemnice odkupienia, ale również spotyka się żyjącego i działającego Chrystusa. Rok liturgiczny ma swój rytm i jest oparty na dwóch zbawczych wydarzeniach, jakimi są tajemnica Wcielenia i Objawienia Pańskiego oraz tajemnica Odkupienia. Stanowią one oś całego kalendarza liturgicznego.

Misterium Paschalne jest głównym wydarzeniem historii zbawienia i źródłem skuteczności sakramentów, a jego liturgiczny obchód w czasie Triduum Paschalnego stanowi ośrodek roku kościelnego, powinien również zajmować centralne miejsce w życiu chrześcijańskim. Parafia jest uprzywilejowanym miejscem, gdzie wierni mają się jednoczyć we wspólnie sprawowanej liturgii i przez to przyczynić się do budowania wspólnoty miejscowego Kościoła, a główne zadania duszpasterzy polegają na formowaniu właściwej świadomości, czym są święta wielkanocne, a zwłaszcza święte Triduum Paschalne, jak należy się do nich przygotować i jak owocnie w nich uczestniczyć⁵¹. Przeprowadzona reforma liturgii Wielkiego Tygodnia i Wigilii Paschalnej daje bogate możliwości działań liturgicznych, mających przywrócić w świadomości wiernych właściwe spojrzenie i pełne zrozumienie tajemnicy zbawienia, które w sposób mistyczny i sakramentalnie rzeczywisty uobecnia Kościół w swoich nabożeństwach. Aby Misterium Paschalne Chrystusa należyście przeżyć i sprawować je w liturgii, cały Kościół musi się do tego odpowiednio przygotować. Tradycyjnie celowi temu służy okres Wielkiego Postu. Dobre przeżycie tego okresu przyczyni się do prawdziwej przemiany ducha⁵².

⁵¹ H.J. SOBECZKO, *Duchowość chrześcijańska — pasyjna czy paschalna*, LitS 1–2 (1995), s. 9–18; Cz. KRAKOWIAK, *Świętowanie Triduum Paschalnego we wspólnocie parafialnej*, LitS 1–2 (1995), s. 31–36; W. GŁOWA, *Liturgia godzin w Świętym Triduum Paschalnym*, LitS 1–2 (1995), s. 37–44; T. DOLA, *Chrześcijańska Pascha*, LitS 1–2 (1995), s. 45–54; B. NADOLSKI, *Felix Culpa — szczęśliwa wina*, LitS 1–2 (1995), s. 55–57; S. LECH, *Wigilia Paschalna. Teologia i liturgia*, LitS 1–2 (1995), s. 58–67; M. PISARZAK, *Łbogostawieństwo stołu wielkanocnego*, LitS 1–2 (1995), s. 65–67; R. PIERSKAŁA, *Misterium Paschalne w znakach liturgii Wielkiej Nocy*, LitS 1–2 (1995), s. 68–72; E. MATEJA, *Zając w symbolice wielkanocnej*, LitS 1–2 (1995), s. 73–75; M. LENART, *Czy właściwie rozumiemy formułę „Zmartwychwstał trzeciego dnia”?*, LitS 1–2 (1995), s. 76–77; S. CICHY, *Nieszpory niedzielne w okresie wielkanocnym*, LitS 1–2 (1995), s. 97–103; K. LIJKA, *Geneza i treść modlitw po czytaniach Wigilii Paschalnej*, LitS 8 (2002), nr 1, s. 31–42; H. WITCZYK, *Śmierć i zmartwychwstanie Jezusa jako ofiara nowej paschy*, LitS 8 (2002), nr 2, s. 213–224; M. PISARZAK, *Via lucis — droga zmartwychwstałego Pana i Jego uczniów*, LitS 8 (2002), nr 2, s. 225–229; K. MATWIEJUK, *Liturgiczna anamneza przymierza Boga z ludźmi*, LitS 9 (2003), nr 1, s. 17–26; P. WIŚNIEWSKI, *Dzieje wielkoczwartkowego obrzędu mandatum*, LitS 10 (2004), nr 1, s. 75–93.

⁵² B. NADOLSKI, *Sacramentum quadragesimale — czas nawrócenia i pojednania*, LitS 1–2 (1996), s. 41–45; Cz. KRAKOWIAK, *Główne treści teologiczne okresu Wielkiego Postu*, LitS 1–2 (1996), s. 47–58; W. GŁOWA, *Konieczność pokuty i wychowanie do niej*, LitS 1–2 (1996), s. 59–70; W. GŁOWA, *Wielki Post w świetle homilii wielkopostnych z „Liturgii godzin”*, LitS 5 (1999), nr 1, s. 55–65; M. MATUSZEWSKI, *Najważniejsze wartości egzystencji chrześcijańskiej w modlitwach po komunii okresu przygotowania paschalnego*, LitS 10 (2004), nr 1, s. 55–66.

Głębokie przeżycie misterium okresu Adwentu i Narodzenia Pańskiego sprawia, że w formacji powinno zwracać się większą uwagę na celebracje liturgiczne. Bywa tak, że obrzędowość ludowa zniekształca obraz tego okresu. Dlatego też w artykułach zamieszczonych w „Liturgia Sacra” wiele miejsca poświęca się tej tematyce⁵³.

Niedziela stała się jednym z podstawowych problemów duszpasterskich naszych czasów. Powszechnie przyjmuje się, iż w sposobie przeżywania niedzieli odbijają się najważniejsze problemy współczesnego człowieka. Do podstawowych zadań duszpasterskich należy właściwa formacja duchowieństwa i wiernych. Jak mówią artykuły zamieszczone w „Liturgia Sacra”, w procesie formacyjnym nieodzowna jest najpierw gruntowna znajomość podstaw teologicznych o niedzieli i chrześcijańskim jej świętowaniu, następnie pogłębiona musi być motywacja udziału w niedzielnej Eucharystii⁵⁴.

5. Zakończenie

Pewnym podsumowaniem 10-lecia „Liturgia Sacra” była zorganizowana w dniach 12 i 13 września 2005 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego interdyscyplinarna konferencja naukowa. Organizatorami tej konferencji naukowej, reprezentującymi wszystkie trzy zakresy tematyczne czasopisma „Liturgia Sacra”, były: Sekcja Wykładowców Liturgiki, Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kościelnych oraz Sekcja Wykładowców Sztuki Sakralnej i Pracowników Muzealnych⁵⁵. W okresie 10 lat opublikowano 120 naukowych artykułów o tematyce liturgicznej. Podsumowaniem 15-lecia „Liturgia Sacra” stało się także specjalne sympozjum naukowe, które dokonało przeglądu opublikowanych dotąd artykułów i materiałów, a także zastanowiło się nad przyszłymi zamierzeniami. Formacyjny wpływ tematyki liturgicznej w „Liturgia Sacra” widoczny jest w liczbie cytowanych ar-

⁵³ J. J. JANICKI, *Misterium Adwentu w tekstach Mszału Rzymskiego*, LitS 3–4 (1995), s. 5–20; J. STEFAŃSKI, *Zwyczaj bożonarodzeniowy*, LitS 3–4 (1995) s. 21–32; S. CZERWIK, *Misterium Adwentu i Narodzenia Pańskiego na tle prefacji*, LitS 3–4 (1996), s. 5–21; J. MIAZEK, *Uroczystość i oktawa Bożego Narodzenia w modlitwach Mszału Pawła VI*, LitS 4 (1998), s. 205–216; P. CABAN, *Historyczne i liturgiczne korzenie świąt Bożego Narodzenia na Zachodzie i na Wschodzie*, LitS 12 (2006), nr 2, s. 283–288.

⁵⁴ K. LUJKA, *Dzień Pański według Apokalipsy*, LitS 3 (1997), nr 2, s. 33–39; P. NOWAKOWSKI, *Niedziela w liturgicznej tradycji Kościoła wschodniego*, LitS 3 (1997), nr 2, s. 41–46; A. DYLUS, *Niedziela w epoce globalizacji gospodarki*, LitS 7 (2001), nr 1, s. 11–22; CZ. KRAKOWIAK, *Nieszpory niedzielne — teoria i praktyka*, LitS 7 (2001), nr 1, s. 23–43; Z. WIT, *Pozaeucharystyczne elementy niedzielnej świętowania*, LitS 7 (2001), nr 1, s. 45–57; B. KRANEMANN, *Święto chrześcijańskie a współczesne społeczeństwo*, LitS 12 (2007), nr 1, s. 19–34; B. NADOLSKI, *Kulturotwórczy wymiar chrześcijańskiego świętowania*, LitS 12 (2007), nr 1, s. 35–45; F. LUNETKA, *Dominica sollemnia. Niedziela jako dzień zgromadzenia eucharystycznego*, LitS 13 (2007), nr 1, s. 59–71; K. KONECKI, *Celebracja niedzieli jako konsekwencja sakramentu chrztu*, LitS 14 (2008), nr 1, s. 5–19.

⁵⁵ Program spotkania został opublikowany w: LitS 25 (2005), nr 1, s. 4–5.

tykułów w publikacjach naukowych, a także ilości wejść na stronę internetową czasopisma. W tym typie formacji szczególnie można odwołać się do doświadczeń środowiska naukowego, które redaguje „Liturgię Sacra”, czyli znakomitego zespołu pracowników Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, z którym współpracuje wielu specjalistów z innych ośrodków naukowych w Polsce.

Ausbildender Einfluss der liturgischen Thematik in der theologischen Zeitschrift „Liturgia Sacra”

Zusammenfassung

Anlässlich des 15-jähriges Bestehens der theologischen Zeitschrift „Liturgia Sacra” wurde eine extra Tagung gewidmet, die eine Art Zusammenfassung ihre Tätigkeit war. Während dieser wissenschaftlichen Konferenz wurden die bisher veröffentlichten Artikel und Materialien durchgeschaut und über die künftigen Vorhaben nachgedacht. Der Autor behandelt vorliegenden Aufsatz den Einfluss der liturgischen Thematik von „Liturgia Sacra” auf die theologische Ausbildung. Das Ganze wurde in folgenden Schritten erörtert. Zuerst wurde auf Richtungen der liturgischen Ausbildung hingewiesen. Im zweiten Punkt werden die kirchlichen Dokumente und erneuerte liturgische Bücher als Quelle der Ausbildung behandelt. Weiter schreibt der Autor über die Erziehung zum sakramentalen Leben als Grundlage der ständigen Weiterbildung des Christen. Im letzten Punkt wird der ausbildender Charakter des liturgischen Kirchenjahres erörtert. Autor wies darauf hin, dass die liturgischen Beiträge der Zeitschrift „Liturgia Sacra” in zahlreichen wissenschaftlichen Abhandlungen zitiert werden. Wie groß das Interesse an diese Zeitschrift ist, bestätigt auch die Gästezahl der Internetseite dieses Halbjahresheftes. Bei dieser Art der besonderen Ausbildung kann man auf die Erfahrung des wissenschaftliches Kreises zurückgreifen, der die Zeitschrift „Liturgia Sacra” herausgibt. Es handelt sich um hervorragende Gruppe der Liturgiewissenschaftler der Theologischen Fakultät der Universität Opole, mit der zahlreiche Theologen aus ganz Polen und aus dem Ausland zusammenarbeiten.